

ความเชื่อและพิธีกรรมแห่กั๊วพระหมอ
ศาลเจ้าเล่งจูเกียง เมืองปัตตานี
Believes and Rituals regarding the Procession of Pra Mor's
Palanquin at Leng Chu Kiang Shrine, Pattani Town
บัญชา เตส่วน^{1*} (Bancha Tasuan)^{1*}

บทคัดย่อ

บทความนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาความเชื่อและพิธีกรรมแห่กั๊วพระหมอ จากศาลเจ้าเล่งจูเกียง ออกแห่ในเมืองปัตตานี ศึกษาด้วยการสัมภาษณ์แบบเจาะจง และร่วมพิธีกรรมกับสังเกตุ ผู้ให้ข้อมูลหลักคือผู้ทำพิธีและร่วมพิธีอย่างใกล้ชิด มีผู้สูงอายุ ผู้ใหญ่ และวัยรุ่น รวม 6 คน ผู้ให้ข้อมูลรองคือผู้ร่วมพิธีรอบนอก 10 คน การศึกษาใช้แนวคิดเรื่องความเชื่อ พิธีกรรม องค์ประกอบในพิธี ขอบเขตด้านเนื้อหาคือ วิเคราะห์ความเชื่อและพิธีแห่กั๊วพระหมอ ได้แก่ ความเชื่อคืนวันสุกดิบก่อนจะแห่กั๊ว ความเชื่อในขบวนกั๊ว พิธีแห่กั๊วพระหมอข้ามแม่น้ำปัตตานี พิธีไหว้พระหมอที่บ้านเมื่อกั๊วมาถึง พิธีแห่กั๊วพระหมอลุยไฟหน้าศาลเจ้า

ผลการศึกษาพบว่า 1) ความเชื่อคืนวันสุกดิบ มีความเชื่อการโยนไปย ความเชื่อการเชิญกั๊วเข้าศาลเจ้า การเชิญพระหมอจากแท่นบูชา ประทับกั๊วและพิธีเปิดประตูศาลเจ้า ล้วนสื่อความเชื่อการเคารพจิตวิญญาณศักดิ์สิทธิ์ การขอฤกษ์ทำพิธี การฉลองที่เริ่มพิธี 2) ความเชื่อในขบวนกั๊ว มีรูปบูชา ดอกไม้ ธงทั้งห้าและการตีฉิ่ง ฉาบ กลอง เหล่านี้เป็นความเชื่อเรื่องการสักการะพระหมอ 3) พิธีแห่กั๊วพระหมอข้ามแม่น้ำปัตตานี ผู้ทำพิธีและร่วมพิธีมุ่งหวังจะข้ามพ้นอุปสรรค อาชีพรุ่งเรือง ชีวิตราบรื่น 4) พิธีไหว้พระหมอที่บ้านเมื่อกั๊วมาถึง ผู้ทำพิธีและร่วมพิธีมุ่งหวังว่า

¹ อาจารย์, สาขาวิชาภาษาและวรรณคดีไทย คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ วิทยาเขตปัตตานี, ปัตตานี, 94000, อีเมล: bancha.t@psu.ac.th

¹ Lecturer, Thai Language and Literature, Faculty of Humanities and Social Sciences, Prince of Songkhla University Pattani campus, Pattani, 94000, Thailand, Email: bancha.t@psu.ac.th

*Corresponding author : Email address : bancha.t@psu.ac.th

พระหมอมจะปัดเป่าอัปมงคลออกจากบ้าน 5) พิธีแห่เกี่ยวพระหมอลุยไฟหน้าศาลเจ้าผู้ทำพิธีและร่วมพิธีมุ่งหวังจะไม่มีความเดือดร้อนในชีวิต ถึงเป้าหมายได้สำเร็จ

คำสำคัญ : ความเชื่อ, ปัตตานี, พระหมอ, พิธีกรรม, แห่เกี่ยว

Abstract

This article aims to study beliefs and rituals regarding the procession carrying Pra Mor's palanquin from Leng Chu Kiang Shrine to Pattani town. This study was conducted by interviews and participatory observations. The informants are six people performing and closely participating in the rituals and ten ritual participants in general. The concepts applied in this study were based on beliefs, rituals and meanings of ritual compositions. The scope for data analysis was beliefs and rituals about the procession of Pra Mor's palanquin including beliefs concerning the ceremony's eve and the palanquin procession, the procession of Pra Mor's palanquin to cross Pattani river, people's acts of worship when the Pra Mor's palanquin passes by their homes, and fire-walking rituals.

The study reveals five findings. First, Beliefs concerning the eve of the rituals—throwing Boi (a couple of red divining block), bringing the palanquin into the shrine, bringing the statue of Pra Mor from the stand to the palanquin, and opening the shrine's door—reflect beliefs regarding homage towards Pra Mor's holy spirit, asking for auspicious time to start the rituals, and celebrating the ceremony. Second, beliefs concerning the palanquin are that it must be comprised of incense sticks, flowers and five flags, and playing cymbals (Ching – Chap) and drums to worship Pra Mor. Third, the procession of Pra Mor's palanquin to cross over Pattani River presents the belief that the devotees will be blessed to overcome difficulties, have career progression and live in peace. Fourth, worshipping Pra Mor when the palanquin arrives at devotees' homes explains the belief that Pra Mor will dispel bad luck and devils

from their homes. Last, processing the Pra Mor palanquin on the fire in front of the shrine is believed that the devotees will not have any troubles in their lives and will reach accomplishments.

Keywords : Beliefs, Pattani, Pra Mor, Rituals, Palanquin procession

บทนำ

พิธีกรรม เป็นการแสดงออกของบุคคลที่มีต่อความเชื่อความศรัทธา การปรากฏพิธีกรรมมักเกี่ยวข้องกับเรื่องเล่าที่เป็นความเชื่อของผู้คน เมื่อพิธีกรรมดำรงอยู่ในท้องถิ่นมาอย่างสืบต่อกัน พิธีกรรมนั้นก็เป็นส่วนหนึ่งของวัฒนธรรมในชุมชน การทำพิธีกรรมและเข้าร่วมพิธีกรรมได้สะท้อนถึงระบบคิดและวิถีปฏิบัติของคนในพื้นที่นั้น (ศิริพร ณ ถกลาง, 2563) ทั้งนี้จังหวัดปัตตานีมีพิธีกรรมสำคัญในท้องถิ่น ซึ่งปฏิบัติสืบต่อกันยาวนานในช่วงหลังตรุษจีน นั่นคือ พิธีกรรมแห่เกี่ยวพระหมอ จากศาลเจ้าเล่งจูเกียง พิธีนี้แตกต่างจากพื้นที่อื่นเพราะมีผู้เข้าร่วมจำนวนมาก ทั้งที่ปัตตานีเป็นชุมชนมุสลิม แต่มีคนไทยพุทธศาสนาร่วมกับคนเชื้อสายจีนมากมายที่ศรัทธาพระหมอในพิธีแห่เกี่ยวข้ามแม่น้ำปัตตานี พิธีไหว้พระหมอที่บ้าน เมื่อขบวนบนเกี้ยวมาถึงบ้าน พิธีแห่เกี่ยวพระหมอลุยไฟที่หน้าศาลเจ้าเล่งจูเกียง พิธีเหล่านี้สำคัญและน่าสนใจศึกษามากเพราะได้เห็นการดำรงอยู่ของพิธีกรรมแบบพุทธผสมความเชื่อคนเชื้อสายจีนในพื้นที่ปัตตานี ซึ่งเป็นชุมชนมุสลิม

ประโยชน์ของการศึกษาความเชื่อและพิธีกรรมแห่เกี่ยวพระหมอของปัตตานี ข้างต้น พิเชฐ สายพันธ์ (2539) ซึ่งว่าการศึกษาพิธีกรรมจะเห็นมุมมองของความเชื่อที่แฝงอยู่ และการหาความหมายขององค์ประกอบต่าง ๆ ในพิธีกรรมที่โยงกับความเชื่อ ก็ จะเห็นความคิดคนในพื้นที่นั้น และสำหรับความเชื่อต่อการร่วมพิธีแห่เกี่ยวพระหมอ นั้นก็มุ่งหวังให้ชีวิตสงบสุข ข้ามพ้นอุปสรรค การงานมันคง

ทั้งนี้การศึกษาความเชื่อและพิธีกรรมแห่เกี่ยวพระหมอ ปัตตานีนั้น มีจุดเด่น ที่เห็นผู้ศรัทธาซึ่งอยู่ในปัตตานี พื้นที่ความหลากหลายวัฒนธรรม ศาสนา ที่ร่วมพิธี และเชื่อว่าจะได้อยู่ร่วมกันอย่างสันติสุข มีชีวิตสงบ ประกอบอาชีพได้อย่างมั่นคง จุดเด่นที่ผู้ร่วมพิธีและผู้ศรัทธา แม้จะต่างเชื้อสาย ทั้งคนไทยที่นับถือศาสนาพุทธ และ ผู้ที่มีเชื้อสายจีน แต่ผู้คนเหล่านี้ก็ยังร่วมทำพิธีกรรมและมีความเชื่อที่ศรัทธาต่อการ

แห่งเดียวพระหมอบ จากศาลเจ้าเล่งจูเกียง นี่คือความน่าสนใจและเป็นประเด็นของ
 วัตถุประสงค์การศึกษาที่จะเสนอผลการศึกษาต่อไป

วัตถุประสงค์การศึกษา

เพื่อศึกษาความเชื่อและพิธีกรรมแห่งเดียวพระหมอบ จากศาลเจ้าเล่งจูเกียง
 ออกแห่ในเมืองปัตตานี

วิธีการศึกษา

1. พื้นที่การศึกษาอยู่ที่ปัตตานี

- 1.1 พื้นที่ทำพิธีในศาลเจ้าก่อนออกแห่เดียวพระหมอบ
- 1.2 พื้นที่นอกศาลเจ้าที่แห่เดียว ได้แก่ ขบวนพิธีแห่ พื้นที่แม่น้ำที่แห่ข้าม
 ฝั่ง บ้านผู้คนที่แห่เดียวให้สักการะ และลานลู่ไฟหน้าศาลเจ้า

2. ผู้ให้ข้อมูล

- 2.1 ผู้ให้ข้อมูลหลักคือผู้ทำพิธีและร่วมพิธีอย่างใกล้ชิด มีผู้สูงอายุ ผู้ใหญ่
 และวัยรุ่น รวม 6 คน เกณฑ์คัดเลือกมาจากคุณสมบัติในการทำหน้าในพิธีกรรม คือ
 ผู้ทำพิธี ผู้แห่เดียว ผู้ศรัทธาพระหมอบและศาลเจ้า ผู้อุปถัมภ์พิธีกรรมและศาลเจ้า
- 2.2 ผู้ให้ข้อมูลรองคือผู้ร่วมพิธีที่อยู่รอบนอกพิธีแห่เดียวพระหมอบ 10 คน
 โดยสรุปความเชื่อที่ได้จากการพูดคุยกับผู้ร่วมพิธี เกณฑ์คัดเลือกจากผู้ศรัทธาพิธีแห่
 เดียวพระหมอบ ที่ต่างเชื้อสายกัน ทั้งคนไทยศาสนาพุทธ คนไทยเชื้อสายจีน

3. เครื่องมือที่ใช้ศึกษา

- 3.1 การพูดคุยและสัมภาษณ์แบบเจาะจงผู้ทำพิธี และผู้ร่วมพิธีที่เชื่อศรัทธา
 ต่อพิธีแห่เดียวพระหมอบ
- 3.2 การสังเกตและการมีส่วนร่วมในพิธีกรรม

4. การเก็บข้อมูล ใช้วิธีสรุปจากการพูดคุยกับผู้ให้ข้อมูล และถอดเทป
 สัมภาษณ์

5. การวิเคราะห์ข้อมูลและเสนอผลการศึกษา ใช้วิธีพรรณนาวิเคราะห์
 ในประเด็นต่อไปนี้

5.1 ความเชื่อและพิธีกรรมของค้ำวันสุกดิบ ที่อัญเชิญพระหมอบจากที่ประทับในศาลเจ้าขึ้นเกี้ยว เพื่อออกแหในเมืองปัตตานี

5.2 ความเชื่อและพิธีกรรมแห่เกี้ยวพระหมอบข้ามแม่น้ำปัตตานี

5.3 ความเชื่อและพิธีกรรมไหว้พระหมอบที่บ้าน เมื่อขบวนบนเกี้ยวแห่มาถึงบ้าน

5.4 ความเชื่อและพิธีกรรมแห่เกี้ยวพระหมอบลุยไฟที่หน้าศาลเจ้าเล่งจูเกียง

แนวคิดและงานวิชาการที่เกี่ยวข้องกับความเชื่อและพิธีกรรม

แนวคิดที่ใช้ศึกษาคือความเชื่อต่อพิธีกรรม และความหมายของพิธีกรรมที่มีองค์ประกอบต่าง ๆ ในพิธีกรรม ศิราพร ณ ถลาง (2563) ชี้ว่าความเชื่อ โดยเฉพาะอย่างยิ่งที่เป็นความเชื่อความศรัทธาเกี่ยวกับทางศาสนา หรือการยอมรับนับถือสิ่งศักดิ์สิทธิ์ ความเชื่อนั้นได้ทำหน้าที่เป็นเครื่องยึดเหนี่ยวจิตใจและให้การพึ่งทางใจต่อบุคคล

การศึกษาความเชื่อมีประเด็นสำคัญที่ จารุวรรณ ธรรมวัตร (2530) กล่าวว่าความเชื่อทำหน้าที่ตอบสนองทางใจของคนแต่ละพื้นที่และมีความเกี่ยวข้องกับพิธีกรรม ความเชื่อของคนแต่ละท้องถิ่นเกิดขึ้นจากเหตุผลสำคัญ ที่เกี่ยวข้องกับวิถีชีวิต และการเกิดความเชื่อกับพิธีกรรมก็เพื่อพยายามแก้ปัญหาในการดำรงชีวิต เช่น มีภัยธรรมชาติ ก็เชื่อว่าเป็นอำนาจลึกลับ จึงมีพิธีกรรมบวงสรวงต่ออำนาจเหนือธรรมชาติ ให้ชีวิตคนในชุมชนดำรงชีวิตได้อย่างปกติสุข มีความเห็นเพิ่มเติมจากภริมา วินิธาสถิตกุล (2558) ชี้ว่าความเชื่อและพิธีกรรมเป็นเรื่องที่เกี่ยวข้องกับวิถีชีวิตคนแต่ละแห่ง ซึ่งมาจากยอมรับร่วมกันของคนในชุมชน

ดังนั้น การศึกษาความเชื่อ โดยเฉพาะที่เชื่อโยงกับพิธีกรรมทางศาสนา ก็มีสิ่งที่ต้องวิเคราะห์คือความเชื่อนั้นถือเป็นส่วนหนึ่งของวัฒนธรรมชุมชน และความเชื่อเป็นการแสดงบทบาทการเป็นที่พึ่งกับที่ยึดเหนี่ยวทางใจของคนในพื้นที่ ซึ่งปฏิบัติต่อพิธีกรรมที่พวกเขาเชื่อถือ

ทั้งนี้เมื่อมองความเชื่อในแต่ละท้องถิ่นนี้ ก็เห็นความเกี่ยวข้องกับพิธีกรรมดังที่พิเชฐ สายพันธ์ (2539) ได้ศึกษาความเชื่อและพิธีกรรมเกี่ยวกับพญานาคของคน

อิสลามแถบลุ่มแม่น้ำโขง พบว่า ความหมายของพญานาคที่อยู่ในวัฒนธรรมความเชื่อ กับพิธีกรรมของคนอิสลามนั้นมีความเป็นพลวัต และมีความเด่นชัดในประวัติศาสตร์ท้องถิ่นของอิสลาม นับตั้งแต่อดีตที่มีความเชื่อและพิธีกรรมบูชาพญานาค ซึ่งเกี่ยวข้องกับพุทธศาสนา ด้านความศรัทธาเลื่อมใสพุทธศาสนา ต่อมาเมื่อสังคมอิสลามเข้าสู่ยุคใหม่ความเชื่อและพิธีกรรมเกี่ยวกับพญานาคก็มีการปรับความหมายตามบริบท จนถึงขั้นเป็นเรื่องของการแสดงตามแต่ละสถานการณ์

มุมมองในการศึกษาความเชื่อและพิธีกรรมซึ่งเกี่ยวกับสิ่งศักดิ์สิทธิ์ทางศาสนายังพบในการศึกษาของชนิชา นุ่มพุ่ม (2558) ที่วิเคราะห์ความเชื่อต่อเทพหน้าจา ที่ศาลเจ้าหน้าจาชาไท้จ้อ จังหวัดชลบุรี พบว่าผู้คนจำนวนมากในท้องถิ่นชลบุรี มีความเชื่อและศรัทธาต่อเทพหน้าจา และทำพิธีกรรมบูชาเทพหน้าจา ที่ศาลเจ้าหน้าจาชาไท้จ้อ ทั้งนี้ ความเชื่อ พิธีกรรมและองค์ประกอบทางประติมากรรมต่อเทพหน้าจาที่ศาลเจ้าแห่งนี้ ก็พบความแตกต่างจากคติของจีน โดยสรุปได้ว่าขึ้นอยู่กับความเชื่อของคนในแต่ละพื้นที่ซึ่งศาลตั้งอยู่ รวมทั้งบริบททางสังคม และกาลเวลาที่เป็นการสะท้อนความเชื่อกับพิธีกรรมและประติมากรรม

ความเชื่อต่อเทพแบบจีนซึ่งเกี่ยวข้องกับการทำพิธีในศาสนา มีผลศึกษาของ บัทยาสน์ พิณนุกูล ศุภชัย สิงห์ยะบุญชัยและเมตตา ศิริสุข (2563) เรื่อง“ม้าทรง”ความเป็นเทพกับความเป็นมนุษย์: ปฏิบัติการในพื้นที่พิธีกรรมงานประเพณีถือศีลกินผักของจังหวัดภูเก็ต” ผลการศึกษาพบว่า ในพิธีกรรมถือศีลกินผักของภูเก็ต มีความเชื่อว่าม้าทรงเป็นผู้ที่องค์เทพคัดเลือก เพื่อเป็นตัวกลางติดต่อระหว่างมนุษย์กับองค์เทพ ในการประกอบพิธีกรรมกระบวนการกลายเป็นม้าทรง คือการประกอบขึ้นระหว่างความเป็นเทพกับความเป็นมนุษย์ การเป็นม้าทรงมีความเชื่อว่าได้สร้างกุศล สร้างบารมี ส่วนในพิธีกรรมนี้เชื่อว่า ม้าทรงเป็นตัวแทนของการแสดงออกทางพฤติกรรมที่เป็นปาฏิหาริย์ที่เทพประทับร่างผู้ร่วมพิธีซึ่งให้ความเคารพ

ประเด็นสำคัญที่สรุปเป็นแนวทางการศึกษาความเชื่อ และพิธีกรรมต่อสิ่งศักดิ์สิทธิ์อันเกี่ยวข้องกับศาสนาในแบบผู้ศรัทธาเชื่อสายจีนและคนไทยพุทธศาสนา คือ การนับถือต่อองค์เทพ แสดงความเชื่อเรื่องการมีความศรัทธา ขณะเดียวกันการแสดงออกในพิธีกรรมก็เป็นการสะท้อนความเชื่อเรื่องการสร้างบารมีและการได้มีที่พึ่งทางใจ ผนวกกับการมีที่ยึดเหนี่ยวทางจิตใจไปพร้อมกัน ประเด็นนี้นับเป็นส่วน

สำคัญของการศึกษาพิธีกรรมกับความเชื่อต่อศาสนาที่จะเห็นเป็นจุดเด่นของความ
คิดความเชื่อสำหรับผู้คนในพื้นที่แต่ละแห่ง

ผลการศึกษา

1. ความเชื่อเกี่ยวกับพระหมอ

1.1 ความเชื่อถือพระหมอดังคักดีสิทธิ์ จากเรื่องเล่าการพบรูปสลัก

ความเชื่อมักมีปรากฏอยู่ในการเล่าถึงเรื่องราวในอดีตโบราณ ที่มีปาฏิหาริย์
หรือเหตุการณ์เหลือเชื่อร่วมด้วยนั้น ผู้ศึกษาควรพิจารณาความเชื่อที่เป็นองค์
ประกอบของเรื่องราวที่มีความหมายซ่อนเร้นในชุมชนนั้นเมื่อยุคอดีต สิ่งเหล่านี้
จะเห็นในลักษณะสถานะ หรือความสำคัญของกลุ่มบุคคลในเรื่องเล่าตำนานแห่งนั้น
เพื่อจะได้รู้ถึงความเชื่อที่เป็นปัจจัยสำคัญที่มีผลต่อชุมชน ซึ่งเกิดจากร่องเล่าตำนานนั้น
(ศิริพร ณ ถลาง, 2563)

ความเชื่อต่อพระหมอดังคักดีสิทธิ์มีเรื่องเล่าตำนานของปัตตานี ที่พบรูปสลัก
พระหมอลอยน้ำมา โดยชายมุสลิมเป็นผู้พบนั้น มีสิ่งที่เห็นคือ เรื่องของเชื้อชาติ
ศาสนาในพื้นที่ปัตตานี ตามคำบอกเล่าของผู้เฒ่าผู้แก่ในชุมชนหัวตลาด ซึ่งเป็น
พื้นที่พบรูปสลักพระหมอลอยตามน้ำมา มีผู้เล่าถึงตำนานนี้คือ วิชา พรพิริยะมงคล
(2564, ให้สัมภาษณ์. 18 กันยายน) สาทร กาญจนchim (2564, ให้สัมภาษณ์. 2 ตุลาคม)
นนทวัชร คงเหมาะ และ รัตนาพร ยอดวิจิตร (2564, ให้สัมภาษณ์. 18 กันยายน)
กนกพงษ์ ศรีกัลยานิวาห และ จำเนียร อนุพงษ์ (2564, ให้สัมภาษณ์. 25 กันยายน)
ผู้ให้ข้อมูลทั้งผู้ให้ข้อมูลหลักและผู้ให้ข้อมูลรองได้เล่าถึงการพบรูปสลักพระหมอว่า
สมัยรัชการที่ 5 ที่จีนค้าขายกับไทย มีการเดินเรือสำเภของจีนเพื่อส่งสินค้าให้ไทย
การพบรูปสลักพระหมอ เชื่อว่าเกิดจากที่เรือสำเภาที่มาจากจีนนั้นล่ม โดยในเรือ
สำเภามีรูปพระสลักพระหมอ หรือเรียกอีกอย่างว่าพระโจวซุงง ใส่เรือมาด้วยเพื่อสัก
การบูชา เมื่อเรือล่ม รูปสลักพระหมอ ก็ลอยตามน้ำทะเลมาถึงคลองอานะฮะงูา
โดยเข้ามาทางปากอ่าวปัตตานี

ความเชื่อเกี่ยวกับพระหมอดังคักดีสิทธิ์มีเรื่องเล่าในเชิงตำนานถึงการพบ
รูปสลักพระหมอ มีว่าชายมุสลิมไปทอดแห หาปลาที่คลองอานะฮะงูา บังเอิญแห
ของเขาติดไม้จวงหอมขึ้นมา แต่มุสลิมที่ไม่มีกานับถือรูปบูชา จึงทำให้ชายดังกล่าว

ดูไม่ออกกว่านี้เป็น รูปสลักพระหมอที่แกะขึ้นจากไม้จวงหอม เขาไม่รู้ เห็นเป็นเพียง ท่อนไม้ จึงใช้ขวานผ่าทำเป็นฟัน แต่ก็มีเรื่องเหลือเชื่อเมื่อขวานกระทบรูปสลักพระหมอ ก็มีน้ำสีแดงซึมออกมาจนชายมุสลิมแปลกใจ

ความประหลาดใจทำให้ชายมุสลิมนำไม้จวงหอมสีดำ อันเป็นรูปสลักพระหมอที่เขาดูไม่ออกนี้ ไปให้ชาวจีนฮกเกี้ยนที่ชุมชนหัวตลาดได้ดู จะได้ช่วยตอบเขา และชาวจีนฮกเกี้ยนปัตตานีที่ชุมชนหัวตลาด ก็บอกชายมุสลิมว่านี่เป็นรูปสลักพระหมอที่ทำจากไม้จวงหอมสีดำ

เหตุการณ์ต่อจากนั้นคือ ชาวจีนฮกเกี้ยนปัตตานีที่ชุมชนหัวตลาด ก็ได้ทำพิธี อัญเชิญพระหมอ ไปประทับเป็นประธานที่ศาลเจ้าแป๊ะกง เหตุการณ์นี้ในเรื่องเล่า เจิงตำนานการพบรูปสลักพระหมอ จะเห็นสถานะของบุคคลกลุ่มชาวจีนฮกเกี้ยนว่า ในท้องถิ่นปัตตานีช่วงอดีตมีคนจีนรวมตัวกันเป็นชุมชนขนาดเล็ก อาศัยร่วมกับคนมุสลิม ที่เป็นส่วนใหญ่ และชาวจีนนี้ก็มีส่วนสำคัญที่สร้างความหมายด้านความเชื่อเรื่องความศักดิ์สิทธิ์ของพระหมอจากตำนานการพบท่าน รวมถึงชาวจีนก็ได้นำความเชื่อเรื่องความศักดิ์สิทธิ์นี้ในเรื่องเล่า รวมถึงคนจีนที่ร่วมอัญเชิญพระหมอมาประทับที่ศาลเจ้าแป๊ะกงเพื่อเป็นการรวมจิตใจคนจีนในปัตตานี

ความเชื่อพระหมอในเรื่องความศักดิ์สิทธิ์ในตำนานที่เล่าถึงการพบพระหมอลอยตามน้ำมานี้ ชาวจีนในปัตตานีก็ได้มีความเชื่อที่ศรัทธาพระหมอและร่วมทำพิธีกรรมแก่เกี่ยวพระหมอ จากศาลเจ้า โดยแห่งเกี่ยวข้ามแม่น้ำปัตตานี แห่งเกี่ยวไปตามบ้านให้ผู้ศรัทธาได้สักการะ และแห่งเกี่ยวพระหมอลุยไฟหน้าศาลเจ้าด้วย งานเหล่านี้จัดขึ้นเป็นประจำทุกปีหลังตรุษจีน 15 วัน โดยถือว่าเป็นประเพณีประจำท้องถิ่นของปัตตานี ที่สะท้อนความเชื่อต่อพระหมอและแสดงพิธีกรรมต่อพระหมอ ซึ่งมีผู้ศรัทธาจำนวนมากเข้าร่วม

1.2 ความเชื่อเกี่ยวกับการจะนำพระหมอสู่เกี่ยวแห่ คำวันสูกดืบ

ความเชื่อเกี่ยวกับการจะนำพระหมอสู่เกี่ยวแห่ จัดทุกปีในวันขึ้น 15 ค่ำ เดือน 1 ตามปฏิทินจันทรคติของจีน หรือ 15 วันหลังตรุษจีน แต่คืนก่อนจะออกแห่เกี่ยวก็มีพิธีกรรมที่สำคัญต่อพระหมอ และเทพต่าง ๆ ในศาลเจ้าเล่งจูเกียง พิธีคืนก่อนที่จะออกแห่เกี่ยวเรียกว่า คืนสูกดืบ มีผู้เล่าในกลุ่มผู้ให้ข้อมูลหลักคือ ธาดา คณานุรักษ์

(2564, ให้สัมภาษณ์. 25 กันยายน) อรรถพร อารีหทัยรัตน์ (2564, ให้สัมภาษณ์. 28 ตุลาคม) ผู้ให้ข้อมูลรองทั้งคนเชื้อสายจีนและคนไทยศาสนาพุทธ ได้แก่ วัชรวิ โชคสวัสดิศกร ณรงค์วิทย์ อังกณะตระกูล และ สุรเดช ทองบุญชู (2564, ให้สัมภาษณ์. 18 กันยายน) กนกพงษ์ ศรีกัลยานิวัต และ จำเนียร อนุพงษ์ (2564, ให้สัมภาษณ์. 25 กันยายน)

ผู้เขียนสรุปและวิเคราะห์ถึงความเชื่อและพิธีกรรมดังกล่าว ได้ดังนี้

1.2.1 ความเชื่อในการโยนไปย

ความเชื่อในการโยนไปย เป็นความเชื่อที่สื่อการคารวะต่อพระหมอและองค์เทพต่างๆ ในศาลเจ้า การนอบน้อมนี้คือการให้จิตวิญญาณศักดิ์สิทธิ์ของพระหมอและเทพในศาลเจ้าเป็นผู้กำหนดฤกษ์ต่างๆ ในการเริ่มดำเนินพิธีแห่งเกี่ยว โดยผู้ทำพิธีโยนไปยจะอัญเชิญจิตวิญญาณศักดิ์สิทธิ์ของพระหมอและเทพในศาลเจ้าเชื่อว่าเพื่อขออนุญาตจะเริ่มพิธีและตั้งฤกษ์ลำดับต่างๆ ที่จะเกี่ยว ความเชื่อนี้สื่อผ่านไม้ไปยที่โยนเสี่ยงทาย ผู้อาวุโสในศาลเจ้าเป็นผู้ทำพิธีหน้ากระดานรูปพระหมอ โดยยกไม้ไปยขึ้นที่ศีรษะ อธิษฐาน อัญเชิญจิตวิญญาณพระหมอและเทพต่างๆ เพื่ออนุญาตให้เริ่มพิธีและตั้งฤกษ์ลำดับต่างๆ การอนุญาตให้เริ่มพิธีและตั้งฤกษ์ลำดับต่างๆ ที่จะแห่งองค์พระนั้นสื่อผ่านไม้ไปยที่ต้องคว่ำ 1 ซีก และหงาย 1 ซีก หากไปยหรือเบี้ยงคว่ำหรือหงายทั้ง 2 ซีก แสดงว่าองค์พระว่ายังไม่เห็นชอบ

ความเชื่อในการโยนไปย หากพิจารณาตามแนวทางที่พิเศษ สายพันธ์ (2539) ชี้ว่าพึงวิเคราะห์ท่าทีความเชื่อการแสดงออกในพิธีกรรมกับวัตถุในพิธีกรรมซึ่งโยงกับจิตวิญญาณที่นับถือ นั่น ความเชื่อการโยนไปยก็สื่อถึงการคารวะจิตวิญญาณศักดิ์สิทธิ์ของพระหมอและเทพในศาลเจ้า ทั้งนี้ ความเชื่อการโยนไปยจะชี้ถึงฤกษ์ยามลำดับต่างๆ ในพิธีที่จะแห่งองค์พระ อันได้แก่ 1) ฤกษ์นำเกี่ยวเข้าศาลเจ้า 2) ฤกษ์อัญเชิญองค์พระประทับเกี่ยว 3) ฤกษ์ห้ามเกี่ยวออกจากศาลเจ้า 4) ฤกษ์ก่อไฟในพิธีลุยไฟ

1.2.2 ความเชื่อในการเชิญเกี่ยว ให้เข้ามาในศาลเจ้า

ความเชื่อในการเชิญเกี่ยวพระหมอและเทพต่างๆ ที่จะเชิญเข้ามาในศาลเจ้า จะเป็นไปตามฤกษ์จากพิธีโยนไปย การเชิญเกี่ยวเข้าศาลเจ้ามีผู้ห้าม โดยจะนำเกี่ยวไม้สีแดงประจำพระแต่ละองค์เข้ามา ความเชื่อเรื่องลำดับเกี่ยวสำคัญจะเริ่มจาก

พระประธานคือ เกี้ยวพระหมอ ตามด้วยเกี้ยวเจ้าแม่ลิ้มกอเหนี่ยว และเกี้ยวแป๊ะกง เกี้ยวของพระหมอประดับด้วยดอกดาวเรือง เชื่อว่าจะได้มีความเจริญรุ่งเรืองในชีวิตของผู้ศรัทธา มีหางนกยูงตกแต่งที่มุมเกี้ยว เป็นสัญลักษณ์สัตว์มงคลตามบารมีของฮ่องเต้จีน ผู้ศรัทธาพระหมอก็จะได้รับบารมีองค์พระคุ้มครอง หลังเกี้ยวมีธงชัย 5 ธง เชื่อว่าเป็นความโชคดี มีชัยในการใช้ชีวิตสำหรับผู้ที่ยึดถือพระหมอ

ความเชื่อในการเชิญเกี้ยวให้เข้ามาในศาลเจ้านี้ ผู้เชิญเกี้ยวจะไหว้ร้อง พร้อมกับเสียงกลองและระฆังที่ตีเสียงดัง รับส่งกัน เชื่อว่าเป็นความโชคดีมีมงคลในชีวิตที่ได้แสดงความศรัทธาต่อพระหมอในการทำพิธีแบกเกี้ยวองค์พระออกแห่ต่อไป การแสดงออกในพิธีเชิญเกี้ยว ซึ่งถือว่าเกี้ยวองค์พระเป็นวัตถุมงคลในพิธีกรรม ท่าทีของผู้ทำพิธีจะเห็นถึงการแสดงความเคารพต่อจิตวิญญาณศักดิ์สิทธิ์ในพิธี และเห็นความศักดิ์สิทธิ์ของการเฉลิมฉลองว่าการเริ่มพิธีเป็นการเริ่มความมีโชคมีมงคลในชีวิตของผู้ร่วมพิธีเชิญเกี้ยวในครั้งนี้

1.2.3 ความเชื่อในการเชิญอัญเชิญพระจากแท่นบูชา ให้มาประทับที่เกี้ยวในขบวนแห่ มีดังนี้

1) ผู้อาวุโสในศาลเจ้าจุดกระดาษเงินกระดาษทองเป็นม้วน เชื่อว่าได้ให้โชคลาภเริ่มขึ้น

2) ผู้อาวุโสอีกคนนำยันต์กระดาษติดไฟถือวนไปรอบ ๆ องค์พระ เพราะความเชื่อเรื่องความเป็นมงคล

3) ประธานศาลเจ้าอัญเชิญองค์พระจากที่ประทับ อุ้มลงเกี้ยวที่มีกระดาษเงินกระดาษทองรองเป็นที่ประทับ เชื่อว่าให้เกิดโชคลาภแก่ผู้หามแต่ละเกี้ยว

4) ผู้อาวุโสมัดผ้าแดงให้องค์พระประทับเกี้ยวอย่างแน่นหนา จากนั้นผู้แห่เกี้ยวจะร่วมกันตริ่งผ้าให้กระชับกับองค์พระหมอและเทพต่าง ๆ โดยให้ท่านประทับกึ่งกลางเกี้ยว เห็นเด่นเป็นสง่า เมื่อองค์พระประทับเรียบร้อยก็จุดธูปบูชาท่าน ปักธูปที่ช่องตรงหน้าเกี้ยวให้ควันแผ่กระจาย เชื่อว่าเป็นการสักการะท่านที่เกี้ยวในพิธีจะพร้อมออกแห่นอกศาลเจ้าต่อไป

1.2.4 ความเชื่อในการเชิญเปิดประตูศาลเจ้า

ความเชื่อที่เป็นหลักยึดถือคือเมื่ออัญเชิญพระหมอมและเทพต่าง ๆ จากแท่นบูชา ให้มาประทับที่เกี่ยวในขบวนแห่ครบทุกองค์แล้ว เกี่ยวแรกที่แห่ออกจากศาลเจ้าคือพระประธาน นั่นคือเกี่ยวของพระหมอ มีความเชื่อเรื่องการจุดยันต์ให้ไฟเผาสิ่งชั่วร้ายบริเวณนอกศาลเจ้า และยังพรมน้ำมนต์ไปทั่ว ทั้งบริเวณหน้าศาลเจ้า ในศาลเจ้าเพื่อความเป็นมงคล ร่มเย็นให้ถึงแก่ผู้ศรัทธาจำนวนมากที่มาเฝ้าร่วมพิธี บริเวณหน้าศาลเจ้า

นอกจากนี้เมื่ออัญเชิญองค์พระให้ประทับเกี่ยวครบ และค่อย ๆ เคลื่อนขบวนเกี่ยวออกจากศาล ก็ยังมีพิธี ตีกลองรัว ตีระฆังและสั่นกระดิ่งในศาลเจ้า เสียงเหล่านี้จะรับกับเสียงโห่ร้องคึกคักของผู้แห่เกี่ยวองค์พระทั้ง 18 องค์ภายในศาลเจ้า ที่พร้อมจะเคลื่อนเกี่ยวทั้งหลาย นี้เชื่อว่าเป็นการฉลองฤกษ์ที่เป็นมงคลคือเริ่มพิธีแห่เกี่ยวช่วงเช้าตรู่ ทั้งยังจุดประทัดจำนวนมากให้เสียงดังต่อเนื่อง ตั้งแต่เริ่มแห่เกี่ยวแรกของพระหมอ ถึงเกี่ยวเทพต่าง ๆ ที่จะออกจากศาลเจ้า เสียงประทัดนี้เชื่อว่าเป็นการขับไล่สิ่งชั่วร้ายให้ตกใจกลัว หนีไปจากขบวนเกี่ยวศักดิ์สิทธิ์ของพระหมอ และเทพต่าง ๆ ที่จะออกมาจากศาลเจ้า และแห่ทั่วเมืองปัตตานี

1.3 ความเชื่อในการทำพิธีขบวนแห่เกี่ยว

ความเชื่อในการทำพิธีขบวนแห่เกี่ยว มีผู้เล่าทั้งผู้ให้ข้อมูลหลักคือ สาทร กาญจนchim. (2564, ให้สัมภาษณ์. 2 ตุลาคม) ชูโชติ เลิศลาภลักขณา (2564, ให้สัมภาษณ์. 19 ตุลาคม) อรรถพร อารีหทัยรัตน์ (2564, ให้สัมภาษณ์. 28 ตุลาคม) ผู้ให้ข้อมูลรอง ทั้งคนไทยเชื้อสายจีนและคนไทยศาสนาพุทธ ได้แก่ วัชรวิ โชคสวัสดิการ ณรงค์วิทย์ อังกณะตระกูล และ สุรเดช ทองบุญชู (2564, ให้สัมภาษณ์. 18 กันยายน) ปรินทร์ แซ่ปั้ง มนต์ฤดี พงษ์รัษฎญะวิริยา และ เสาวนิตย์ คงวัดใหม่ (2564, ให้สัมภาษณ์. 25 กันยายน) ผู้เขียนสรุปและวิเคราะห์ถึงความเชื่อและพิธีกรรมดังกล่าว ได้ดังนี้

1.3.1 ความเชื่อเรื่องการถือธูปบูชา นำขบวนแห่เกี่ยว

ความเชื่อของผู้ศรัทธาที่บูชาพระหมอมและเทพต่าง ๆ ในขบวนแห่ของศาลเจ้าเล่งจูเกียง มีผู้นำขบวนถือธูปบูชา 9 ดอก เชื่อว่าสื่อถึงการรวมความศรัทธาจาก

จำนวนรูปที่บูชาทั้งองค์พระและองค์เทพในขบวนเกี่ยวซึ่งได้แก่ครั้งนี้ มักมีผู้อาวุโสในศาลเจ้าเป็นผู้ทำพิธีนำหน้า ถือกระถางรูปพระหมอ นี่เป็นความเชื่อที่แสดงออกในพิธีกรรมที่สื่อถึงการอัญเชิญจิตวิญญาณพระหมอและองค์เทพร่วมพิธีศักดิ์สิทธิ์นี้ เพื่อให้ความเป็นมงคลแก่ผู้ศรัทธาที่ร่วมขบวนแห่ ทั้งนี้ควันของรูปที่ถือนำขบวน นับเป็นความเชื่อเกี่ยวข้องกับวัตถุนิพนธ์ พิเชฐ สายพันธ์ (2539) ชี้ว่าควรหาความหมายของวัตถุนิพนธ์ในพิธีกรรม ซึ่งควันรูปที่กระจายทั่วจากขบวนแห่นี้ เชื่อว่าได้ปิดเป้าอับมงคลให้ไกลห่างไปจากผู้ร่วมพิธีกรรม

1.3.2 ความเชื่อเรื่องการมีดอกไม้บูชาในขบวนแห่เกี่ยว

ความเชื่อเรื่องการมีดอกไม้บูชาในขบวนแห่เกี่ยวพระหมอและเทพต่าง ๆ ของศาลเจ้าเล่งจูเกียง มีดอกไม้สำคัญ 3 ชนิด ดังนี้

ความเชื่อเรื่องดอกเบญจมาศ กำหนดในจีนและคนเชื้อสายจีนก็เชื่อว่าการนำดอกเบญจมาศเพื่อบูชาพระ สื่อถึงความดีงาม ความยืนยาวคงทน การได้ไหว้สิ่งศักดิ์สิทธิ์ด้วยดอกเบญจมาศเชื่อว่าผู้ไหว้จะถูกปิดเป้าอับมงคลออกไปด้วย

ความเชื่อเรื่องพวงมาลัยดอกมะลิ เป็นดอกไม้สำคัญที่อยู่ในขบวนแห่พระหมอและเทพต่าง ๆ จากศาลเจ้าเล่งจูเกียง เชื่อว่าดอกมะลิสื่อถึงความบริสุทธิ์ใจที่ผู้ศรัทธาสักการะบูชาพระ หรือสิ่งศักดิ์สิทธิ์ที่นับถือ ความบริสุทธิ์ใจของผู้สักการะพระหมอและเทพต่าง ๆ ก็เช่นเดียวกัน ถูกแสดงออกด้วยการบูชาท่านด้วยดอกมะลิที่ร้อยเป็นมาลัย

ความเชื่อเรื่องดอกบัว เป็นดอกไม้ที่เป็นตัวแทนของการสักการะสิ่งศักดิ์สิทธิ์ในศาสนาพุทธ ขบวนแห่พระหมอก็เช่นเดียวกัน มีผู้ศรัทธาองค์พระหมอและเทพต่าง ๆ แสดงความนับถือท่านด้วยดอกบัวที่อยู่ในขบวนแห่ด้วย มีความเชื่อของผู้ศรัทธาว่าองค์พระหมอและเทพต่าง ๆ นี้ อยู่ในสถานะสิ่งศักดิ์สิทธิ์ตามแบบพุทธ

1.3.3 ความเชื่อเรื่องการถือธงใหญ่ในขบวนแห่เกี่ยว

ความเชื่อเรื่องการถือธงใหญ่ในขบวนแห่เกี่ยวพระหมอ รวมถึงเทพต่าง ๆ จากศาลเจ้าเล่งจูเกียงที่จัดเป็นขบวนแห่นั้น มีผู้ศรัทธาร่วมขบวนในพิธีนี้ โดยถือธงใหญ่ต่าง ๆ ความหมายของวัตถุนิพนธ์ในพิธีกรรมนี้ โยงถึงการได้มีทัพสวรรค์ทั้ง 5 ปกป้องขบวนแห่เกี่ยวพระหมอและเทพต่าง ๆ ซึ่งมีความเชื่อต่อไปนี้

- 1) ความเชื่อเรื่องธงด่านเหนือ เป็นธงสีดำของทัพสวรรค์ที่ปกป้อง
เกี่ยวพระหมอและองค์เทพ
- 2) ความเชื่อเรื่องธงด่านใต้ เป็นธงสีแดงของทัพสวรรค์ที่ปกป้อง
เกี่ยวพระหมอและองค์เทพ
- 3) ความเชื่อเรื่องธงด่านตะวันออก เป็นธงสีเขียวของทัพสวรรค์
ที่ปกป้องเกี่ยวพระหมอและองค์เทพ
- 4) ความเชื่อเรื่องธงด่านตะวันตก เป็นธงสีขาวของทัพสวรรค์ที่
ปกป้องเกี่ยวพระหมอและองค์เทพ
- 5) ความเชื่อเรื่องธงด่านใจกลาง เป็นธงสีเหลืองของทัพสวรรค์ที่
ปกป้องเกี่ยวพระหมอและองค์เทพ

1.3.4 ความเชื่อเรื่องการตีฉิ่ง ตีฉาบ ตีกลอง ในขบวนแห่เกี่ยว

มีความเชื่อเกี่ยวกับการตีกลอง ตีฉิ่ง ตีฉาบ เสียงเครื่องดนตรีเหล่านี้
ในขบวนแห่เกี่ยวพระหมอและเทพต่าง ๆ มีความเชื่อ ดังนี้

- 1) เสียงจากการตีกลอง ตีฉิ่ง ตีฉาบ มีความเชื่อถึงการเฉลิมฉลอง
มงคลนี้ และสื่อความเป็นฤกษ์ยามยามดีที่ได้ร่วมแสดงความศรัทธาต่อพระหมอและ
องค์เทพต่าง ๆ ในขบวนแห่
- 2) เสียงจากการตีกลอง ตีฉิ่ง ตีฉาบ เป็นเสียงที่ดังมาก มีความ
เชื่อว่าการดังนี้จะขับไล่สิ่งชั่วร้ายให้ตกใจ และหนีไปจากขบวนศักดิ์สิทธิ์ของพระ
หมอกับเทพต่าง ๆ ที่อยู่ขบวนแห่เกี่ยวนี้

1.3.5 ความเชื่อเรื่องการถือธงเล็กในขบวนแห่เกี่ยว

ขบวนแห่เกี่ยวพระหมอ และเทพต่าง ๆ จากศาลเจ้าเล่งจูเกียง ในพิธี
นี้มีผู้ศรัทธาร่วมขบวนแห่โดยถือธงขนาดเล็กรูปสามเหลี่ยม มี 5 สี ความหมายของ
สีธงทั้ง 5 นี้สื่อเรื่องธาตุทั้ง 5 ตามความเชื่อของจีนที่ประกอบขึ้นเป็นชีวิตต่าง ๆ ใน
พิธีกรรมที่ขบวนแห่พระหมอ มีผู้ศรัทธาร่วมถือธง 5 สีด้วยกันเพราะเชื่อว่าพระหมอ
กับเทพต่าง ๆ ร่วมเป็นผู้กำเนิดธาตุทั้ง 5 ซึ่งสร้างชีวิตต่าง ๆ ขึ้นมาให้อยู่อย่างร่มเย็น
ธง 5 สีนี้สื่อถึงโลกธาตุต่าง ๆ ดังนี้

- 1) ความเชื่อเรื่องธงสีเขียว สื่อถึงธาตุไม้
- 2) ความเชื่อเรื่องธงสีแดง หรือสีชมพู สื่อถึงธาตุไฟ
- 3) ความเชื่อเรื่องธงสีเหลือง สื่อถึงธาตุดิน
- 4) ความเชื่อเรื่องธงสีขาว หรือสีเหลืองอ่อน สื่อถึงธาตุทอง
- 5) ความเชื่อเรื่องธงสีดำ สื่อถึงธาตุน้ำ

2. พิธีกรรมเกี่ยวกับการแห่เกี่ยวพระหมอ

2.1 พิธีกรรมแห่เกี่ยวพระหมอข้ามแม่น้ำปัดตานี

พิธีกรรมแห่เกี่ยวพระหมอข้ามแม่น้ำปัดตานี มีผู้เล่าที่เป็นผู้ให้ข้อมูลหลักคือ พันธุ์ฤทธิ์ วัฒนายากร (2564, ให้สัมภาษณ์. 18 กันยายน) สาทร กาญจนchim. (2564, ให้สัมภาษณ์. 2 ตุลาคม) ชูโชติ เลิศลาภลักขณา (2564, ให้สัมภาษณ์. 19 ตุลาคม) ผู้ให้ข้อมูลรอง ทั้งคนไทยเชื้อสายจีน และคนไทยนับถือศาสนาพุทธ ได้แก่ วชิรี โชคสวัสดิกร ณรงค์วิทย์ อังคนะตระกูล และ สุรเดช ทองบุญชู (2564, ให้สัมภาษณ์. 18 กันยายน) ปรินทร แซ่ปึ้ง มนต์ฤดี พงษ์รัญญะวิริยา เสาวนิตย์ คงวัดใหม่ กนกพงษ์ ศรีกัลยานิวัต และ จำเนียร อนุพงษ์ (2564, ให้สัมภาษณ์. 25 กันยายน) ผู้เขียนสรุปและวิเคราะห์ถึงผู้ทำพิธีกับผู้ร่วมพิธี ซึ่งมุ่งหวังต่อการทำพิธีและร่วมพิธีดังกล่าว ต่อไปนี้

ประการแรก การแห่เกี่ยวพระหมอข้ามแม่น้ำปัดตานี ผู้แห่เกี่ยว รวมถึงผู้ศรัทธานั้น มีความน่าเชื่อถือที่เล่าว่าแม่ตนจะว่าน้ำไม่เป็น แต่เพราะความศรัทธาที่เคารพพระหมอ องค์พระก็ช่วยให้ผู้แห่เกี่ยวกับผู้ศรัทธาที่ติดตามขบวนแห่นี้ สามารถข้ามพ้นแม่น้ำปัดตานีจากฝั่งหนึ่งไปถึงอีกฝั่งได้ ผู้ทำพิธีกับผู้ร่วมพิธี มุ่งหวังจากการทำพิธีดังกล่าวให้ตนสามารถพ้นอุปสรรค เพราะพระหมอที่สิ่งศักดิ์สิทธิ์ช่วยเหลือ

ประการที่สอง ช่วงเวลาเข้าตรู่ที่ทำพิธีแห่เกี่ยวพระหมอข้ามแม่น้ำปัดตานี มีความจากพิธีกรรมว่า ผู้ร่วมพิธีทั้งในการเป็นผู้แบกเกี่ยว ผู้ติดตามขบวน และผู้ชมพิธีกรรม จะได้กุศลได้ฤกษ์เริ่มชีวิตที่เป็นมงคล ได้เริ่มชีวิตอย่างสดชื่นเหมือนสายน้ำที่พระหมอลงแห่ ผู้ทำพิธีกับผู้ร่วมพิธี มุ่งหวังจากการทำพิธีดังกล่าวให้ตนได้เริ่มชีวิตอย่างรุ่งโรจน์เหมือนดวงอาทิตย์ขึ้นยามเช้าตามเวลาที่เกี่ยวพระหมออัญเชิญแห่ลงแม่น้ำปัดตานี เหมือนอย่างการทำพิธีต่อพระหมอ

ประการที่สาม เกี่ยวพระหมอที่แห่ข้ามแม่น้ำปัตตานี มีความเชื่อว่า ผู้ร่วมพิธีทั้งในฐานะผู้หาม ผู้ติดตามและผู้ชมพิธีกรรม จะได้กุศลตามความเชื่อเรื่องมีความราบรื่นในการทำมาหากิน ความเชื่อนี้โยงกับตำนานการพบพระหมอในคลองอะเนาะซุงา แม่น้ำลำคลองของปัตตานีเป็นแหล่งทำมาหากิน ทั้งประมงและขนส่ง ผู้ทำพิธีกับผู้ร่วมพิธี มุ่งหวังจากการทำพิธีดังกล่าวให้ตนได้มงคลเรื่องการทำมาค้าขึ้น ร่ำรวยในการประกอบอาชีพ เหมือนอย่างการได้ทำพิธีแล้วพระหมอลอยน้ำขึ้นมาชีวิตพวกตนก็ร่ำรวยขึ้นมา

ประการที่สี่ การแห่เกี่ยวพระหมอข้ามแม่น้ำปัตตานี ความน่าเหลือเชื่อที่แม่ผู้หามเกี่ยว หรือผู้ศรัทธา ที่ติดตามขบวนแห่ถึงจะว่ายน้ำไม่เป็น แต่ก็ข้ามพ้นแม่น้ำปัตตานีจากฝั่งหนึ่งไปอีกฝั่งได้นั้น นี่เป็นความเชื่อที่เล่ากันว่าถึงจะเพียงร่วมชมขบวนแห่พระหมอข้ามฝั่งแม่น้ำ ผู้ทำพิธีกับผู้ร่วมพิธี มุ่งหวังจากการทำพิธีดังกล่าวให้ตนสามารถข้ามผ่านไปจากปัญหาได้

2.2 พิธีกรรมไหว้พระหมอที่บ้าน เมื่อเกี่ยวแห่มาถึงบ้าน

พิธีแห่เกี่ยวพระหมอ นอกจากข้ามฝั่งแม่น้ำปัตตานี ก็ยังมีพิธีแห่เกี่ยวพระหมอไปที่บ้านของผู้คนในปัตตานี พิธีกรรมนี้มีขึ้นจากเค้าโครงเรื่อง ซึ่งผู้เล่าคือผู้ให้ข้อมูลหลัก ได้แก่ พันธุ์ฤทธิ์ วัฒนายากร (2564, ให้สัมภาษณ์. 18 กันยายน) ธาดา คณานุกรักษ์ (2564, ให้สัมภาษณ์. 25 กันยายน) ผู้ให้ข้อมูลรอง ทั้งคนไทยที่นับถือศาสนาพุทธและผู้มีเชื้อสายจีน ได้แก่ ปรินทร์ แซ่ป้ง มนต์ฤดี พงษ์ชัยญะวิริยา และเสาวนิตย์ คงวัดใหม่ (2564, ให้สัมภาษณ์. 25 กันยายน) ผู้ให้ข้อมูลทั้งหมดนี้เล่าไปทางเดียวกันสรุปว่าครั้งเมื่อคุณพระจิ้นคณานุกรักษ์ คหบดีปัตตานีผู้ดูแลชาวจีน ท่านเจ็บป่วย แต่รักษาไม่หาย จึงนึกถึงพระหมอ ซึ่งมีตำนานว่ารักษาคนยากไร้ทั่วแผ่นดินจีน รวมถึงกำจัดพิษให้ฮ่องเต้หายป่วย คุณพระจิ้นคณานุกรักษ์ จึงอัญเชิญพระหมอจากศาลเจ้า มาที่เรือนและสักการะตามที่พระหมอเข้าฝัน โดยจะบูรณะร่วมสร้างศาลเจ้าให้เจริญ ในที่สุดคุณพระจิ้นคณานุกรักษ์ก็หายป่วย และตระกูลท่านก็รุ่งเรือง นี่เป็นเรื่องราวที่ส่งผลให้คนปัตตานีศรัทธาพระหมอ และสักการะอัญเชิญท่านที่บ้าน เมื่อเกี่ยวพระหมอแห่มาถึง ผู้เขียนสรุปและวิเคราะห์ถึงผู้ทำพิธีกับผู้ร่วมพิธี ซึ่งมุ่งหวังต่อการทำพิธีและร่วมพิธีดังกล่าว ต่อไปนี้

ประการแรก การจุดเทียน รูป 9 ดอก ตั้งโต๊ะบูชาพระหมอที่หน้าบ้าน เมื่อเกี่ยวพระหมอแห่มาถึง เป็นความเชื่อว่าแสงเทียนและควันธูป ซึ่งกระจายไปในั้นพระหมอรับรู้ได้ถึงจิตบูชาของผู้สักการะ ผู้ทำพิธีกับผู้ร่วมพิธี มุ่งหวังจากการทำพิธีดังกล่าวให้ตนมีสิริมงคล เพราะพระหมอที่สังคตศีลสิทธิ์

ประการที่สอง การตั้งโต๊ะบูชาหน้าบ้านด้วยผลไม้ หรือของเจตนาถวายพระหมอ สื่อถึงใจผู้ศรัทธาพระหมอ ที่ไม่เบียดเบียนชีวิตอื่น ผู้ทำพิธีกับผู้ร่วมพิธี มุ่งหวังจากการทำพิธีดังกล่าวว่า การปฏิบัติตามแนวทางพระหมอซึ่งมีเมตตาช่วยเหลือชีวิตอื่น ๆ บารมีของพระหมอจะสร้างอานิสงส์ให้ผู้ทำพิธี

ประการที่สาม เมื่อเกี่ยวพระหมอแห่มาถึง และอัญเชิญท่านที่หน้าบ้าน ผู้ทำพิธีกับผู้ร่วมพิธี มุ่งหวังจากการทำพิธีดังกล่าวให้ตนกับสมาชิกในบ้านที่หากเจ็บป่วย ก็จะถูกเอาบาปจนหายได้ และครอบครัวสุขภาพสบายใจ เพราะพระหมอที่สังคตศีลสิทธิ์ช่วยเหลือ

ประการที่สี่ การได้ร่วมทำบุญให้ศาลเจ้าเล่งจูเกียง ซึ่งเป็นที่ประทับพระหมอ มีความเชื่อว่าจิตที่ระลึกถึงการบำรุงสักการะพระหมอนี้ ผู้ทำพิธีกับผู้ร่วมพิธี มุ่งหวังจากการทำพิธีดังกล่าวให้ตนจะมีความรุ่งเรืองในอาชีพการงาน เพราะกุศลจะเกื้อกูลจากทำบุญกับพระหมอที่บ้านในพิธีกรรมนี้

ประการที่ห้า เมื่อเกี่ยวพระหมอแห่มาถึงหน้าบ้าน และได้สักการะท่าน ผู้ทำพิธีมุ่งหวังว่าบารมีพระหมอรวมถึงความเป็นมงคลจากพิธีแห่เกี่ยว ซึ่งได้ผ่านการรดน้ำมนต์จากปอศักตศีลสิทธิ์ในศาลเจ้ามาแล้วนั้น จะช่วยปัดเป่าอัปมงคลแก่บ้านเมื่อได้ทำพิธีอัญเชิญท่านพระหมอมาที่หน้าบ้านตอนเกี่ยวพระหมอแห่มาถึง

2.3 พิธีกรรมแห่เกี่ยวพระหมอลุยไฟที่หน้าศาลเจ้าเล่งจูเกียง

พิธีกรรมแห่เกี่ยวพระหมอลุยไฟที่หน้าศาลเจ้าเล่งจูเกียง มีผู้เล่ากลุ่มผู้ให้ข้อมูลหลักคือ วิชา พรพิริยะมงคล (2564, ให้สัมภาษณ์. 18 กันยายน) สาทร กาญจนчим. (2564, ให้สัมภาษณ์. 2 ตุลาคม) อรรถพร อารีหัตย์รัตน์ (2564, ให้สัมภาษณ์. 28 ตุลาคม) กลุ่มผู้ให้ข้อมูลรอง ทั้งคนไทยเชื้อสายจีน และคนไทยที่นับถือศาสนาพุทธ ได้แก่ ปรินทร์ แซ่ปิง มนต์ฤดี พงษ์รัญญะวิริยา เสาวนิตย์ คงวัดใหม่ กนกพงษ์ ศรีกัลยานิวาท และ จำเนียร อนุพงษ์ (2564, ให้สัมภาษณ์. 25 กันยายน)

วัชรวิ โชคสวัสดิการ ณรงค์วิทย์ อังกณะตระกูล สุรเดช ทองบุญชู นนทวัชร คงเหมาะ และ รัตนาพร ยอดวิจิตร (2564, ให้สัมภาษณ์. 18 กันยายน)

ผู้เขียนสรุปและวิเคราะห์ถึงผู้ทำพิธีกับผู้ร่วมพิธี ซึ่งมุ่งหวังต่อการทำพิธีและร่วมพิธีดังกล่าว ต่อไปนี้

ประการที่แรก พิธีแห่เกี่ยวพระหมอลุยไฟที่หน้าศาลเจ้าเล่งจูเกียงนั้น เริ่มขึ้นช่วงค่ำ เวลาที่ทำพิธีกรรมพลบค่ำช่วงสิ้นสุดของวัน ผู้ทำพิธีกับผู้ร่วมพิธี มุ่งหวังจากการทำพิธีดังกล่าวว่า เมื่อตนถึงจุดสิ้นสุดชีวิตก็จะสงบเป็นมงคล ดังที่เริ่มทำพิธีช่วงเช้าตรู่ที่ร่วมพิธีแห่เกี่ยวองค์พระข้ามฝั่งแม่น้ำแล้วนั้น ก็จะเป็นมงคลในการเริ่มต้นชีวิต และได้ร่วมพิธีแห่เกี่ยวตั้งแต่เช้าตรู่ถึงค่ำมืด ตลอดชีวิตจะมีมงคลสำหรับผู้ทำพิธีกับผู้ร่วมพิธี

ประการที่สอง การแห่เกี่ยวพระหมอลุยไฟ มีความเชื่อเชื่อว่า ผู้ห้ามเกี่ยวเดินลุยไฟได้ เกี่ยวพระหมอ ที่ห้ามนี้ พาผู้แบกเดินลุยไฟได้จากฝั่งหนึ่งถึงอีกฝั่ง พิเชฐสายพันธ์ (2539) ชี้ให้พิจารณาความหมายของพิธีกรรมที่มีผลต่อผู้ทำพิธี โดยพบว่า ผู้ทำพิธีกับผู้ร่วมพิธี มุ่งหวังจากการทำพิธีดังกล่าวที่แห่เกี่ยวพระหมอลุยไฟ ให้ท่านพระหมอบปกป้องให้ปลอดภัยสำหรับผู้ทำพิธีกับผู้ร่วมพิธี

ประการที่สาม ผู้ได้ร่วมพิธีแห่เกี่ยวพระหมอลุยไฟ ทั้งในฐานะผู้แบกเกี่ยวและผู้ร่วมสักการะพระหมอ ในพิธีนี้ มีความเชื่อว่า ความอัศจรรย์ต่อผู้ศรัทธาพระหมอที่ลุยไฟผ่านไปได้นี้ เพราะบารมีพระหมอช่วยไม่ให้มี ความเดือดร้อนแก่ชีวิตผู้นับถือท่าน นอกจากนี้ ผู้ทำพิธีกับผู้ร่วมพิธีที่นับถือพระหมอที่เห็นแล้วว่าท่านพาผู้ห้ามเกี่ยวเดินลุยไฟได้จาก ฝั่งหนึ่งไปถึงอีกฝั่ง มุ่งหวังจากการทำพิธีดังกล่าวที่แห่เกี่ยวพระหมอลุยไฟว่า ผลบุญจะช่วยให้ชีวิตผู้ศรัทธาพระหมอสามารถข้ามพ้นอุปสรรค และผู้ทำพิธีกับผู้ร่วมพิธี มุ่งหวังให้ชีวิตก้าวจากจุดตั้งต้นไปถึงเป้าหมายได้สำเร็จจากการทำพิธีดังกล่าว

ประการที่สี่ เกี่ยวพระหมอที่ผู้แบกได้ลุยไฟไปนี้ เชื่อว่าเปลวไฟได้ทำลายความชั่วร้ายที่รบกวนผู้ศรัทธา และสำหรับผู้ร่วมพิธีกรรมครั้งนี้ก็เช่นกัน มีความมุ่งหวังว่าเปลวไฟได้ทำลายความอัปมงคลให้หมดไปจากชีวิตผู้ศรัทธาพระหมอ นี่คือการแสดงถึงจิตใจของผู้ร่วมพิธีที่เชื่อถืออำนาจพระหมอที่ศักดิ์สิทธิ์และมุ่งหวังจากการทำพิธีข้างต้น

อภิปรายผลการศึกษา

การศึกษาความเชื่อและพิธีกรรมแห่งเกี่ยวพระหมอ จากศาลเจ้าเล่งจูเกียง ออกแห่ในเมืองปัตตานี พบว่า พิธีกรรมและความเชื่อต่อการแห่งเกี่ยวพระหมอนั้น นับเป็นส่วนสำคัญของการศึกษาพิธีกรรมกับความเชื่อต่อศาสนาที่จะเห็นเป็นจุดเด่นของความคิดความเชื่อสำหรับผู้คนในพื้นที่แต่ละแห่งที่แสดงออกผ่านพิธีกรรม

ทั้งนี้เมื่อมองความเชื่อในแต่ละท้องถิ่นนี้ ก็เห็นความเกี่ยวข้องกับพิธีกรรมสำหรับความเชื่อและพิธีกรรมแห่งเกี่ยวพระหมอที่ปัตตานี นับว่าอยู่ในท้องถิ่นมาอย่างสืบต่อกัน เพราะสัมพันธ์กับชีวิตคนจีนกับคนไทยศาสนาพุทธในพื้นที่ ผลการศึกษานี้สอดคล้องกับที่ภริมา วิธาสถิตกุล (2558) อภิปรายว่าความเชื่อและพิธีกรรมเป็นเรื่องที่เกี่ยวข้องกับวิถีชีวิตคนแต่ละแห่ง ดังนั้นความเชื่อและพิธีแห่งเกี่ยวพระหมอ จึงเป็นส่วนหนึ่งของวัฒนธรรมในชุมชนปัตตานี ความเชื่อที่แสดงออกอย่างในลักษณะรูปธรรมผ่านพิธีนี้มีขึ้นทุกปีในวันขึ้น 15 ค่ำ เดือน 3 หรือ 15 วันหลังวันตรุษจีน แต่ก็มีมีความเชื่อสำคัญช่วงคืนก่อนจะออกแห่พระหมอที่แสดงออกในศาลเจ้าเล่งจูเกียง เรียกว่าคืนสูกติบ ที่จะให้ความมงคลแก่ผู้ร่วมพิธี ความเชื่อในเรื่องคืนสูกติบของการแห่เกี่ยวพระหมอนี้มีผลทางใจต่อผู้ศรัทธา นี่เป็นผลการศึกษาที่ได้มาอย่างสอดคล้องกับที่ศิริพร ณ ถลาง (2563) ชี้ว่าความเชื่อเกี่ยวกับสิ่งศักดิ์สิทธิ์ จะทำหน้าที่เป็นที่พึ่งทางใจต่อบุคคล โดยเฉพาะในเรื่องการยึดเหนี่ยวจิตใจ การวิเคราะห์ความเชื่อและพิธีกรรมแห่งเกี่ยวพระหมอ ที่ปัตตานี ได้เห็นว่าความเชื่ออันนี้ถือเป็นส่วนหนึ่งของวัฒนธรรมชุมชน และความเชื่อเป็นการแสดงบทบาทเรื่องการเมืองการเป็นที่ยึดเหนี่ยวทางใจของคนในพื้นที่ ซึ่งปฏิบัติต่อพิธีกรรมที่พวกเขาเชื่อถือบูชา

ความเชื่อต่อมาหลังจากคืนสูกติบ และที่ได้อัญเชิญพระหมอลงเกี่ยวเพื่อจะออกแห่นั้น คือการแห่เกี่ยวพระหมอและเทพต่าง ๆ ขึ้นเกี่ยวออกแห่ เป็นขบวนแห่เกี่ยว ขณะเดียวกันก็ได้ทำพิธีสำคัญคือ พิธีแห่เกี่ยวพระหมอข้ามแม่น้ำปัตตานี ที่ผู้ทำพิธีและผู้ร่วมพิธีมุ่งหวังจากบารมีพระหมอ หนุนส่งให้ผู้ทำพิธีสามารถข้ามพ้นอุปสรรคในชีวิต เหมือนที่ผู้แห่เกี่ยวสามารถข้ามแม่น้ำปัตตานีจากฝั่งหนึ่งไปยังอีกฝั่งได้ พิธีกรรมที่มาจากความหวังของผู้ทำพิธีและผู้ร่วมพิธีนี้ เป็นไปตามสภาพชีวิตในพื้นที่ซึ่งมีการอยู่อย่างผสมผสานเชื้อชาติ ศาสนา และการประกอบอาชีพที่หลากหลายก็ปรารถนาให้สงบสุขไม่มีปัญหา นี่คือผลการวิเคราะห์ที่เป็นไปอย่างสอดคล้อง

กับทีพิเชฐ สายพันธ์ (2539) อภิปรายว่าพิธีกรรมจะแฝงความมุ่งหวังของผู้ทำพิธีซึ่งเชื่อมโยงกับความหมายตามบริบทและสถานการณ์ของชุมชนนั้น นี่นับเป็นประเด็นส่วนหนึ่งที่สำคัญของการศึกษาพิธีกรรมกับความเชื่อต่อศาสนาจากการแห่เกี่ยวพระหมอ ที่สะท้อนความคิดความเชื่อสำหรับผู้คนในพื้นที่ปัตตานี

อนึ่ง เมื่อพิจารณาพิธีต่อมาจากนั้นหลังพิธีแห่เกี่ยวพระหมอลงข้ามแม่น้ำปัตตานี คือพิธีแห่เกี่ยวไปตามบ้าน ที่ตั้งโต๊ะบูชา จุดเทียน มีกระถางธูป และดอกไม้ ผลไม้ต่าง ๆ ขบวนแห่เกี่ยวพระหมอไปตามบ้านจนถึงช่วงเย็น เมื่อใกล้ค่ำก็จะมีพิธีแห่เกี่ยวพระหมอลุยไฟที่หน้าศาลเจ้าเล่งจูเกียง ผู้ทำพิธีและผู้ร่วมพิธีมุ่งหวังให้ตนโดยมีมงคลในการเริ่มชีวิต เมื่อร่วมพิธีแห่เกี่ยวพระหมอข้ามฝากแม่น้ำช่วงเช้า ส่วนการทำพิธีและร่วมพิธีแห่เกี่ยวพระหมอลุยไฟช่วงค่ำจนครบพิธีทั้งวัน ชีวิตก็จะมีมงคลตั้งแต่ต้นถึงบั้นปลาย การยึดมั่นในความเชื่อและพิธีต่ออำนาจศักดิ์สิทธิ์นี้ เป็นไปตามความศรัทธาอย่างสูงของผู้คนในท้องถิ่น ผลการศึกษาประเด็นนี้เป็นไปตามที่จารุวรรณ ธรรมวัตร (2530) รวมถึงปีทมาสน์ พิณนกุล ศุภชัย สิงห์ยะบุศย์และเมตตา ศิริสุข (2563) มีทัศนะว่าพิธีกรรมและความเชื่อเกี่ยวกับศาสนาและเทพ เมื่อมีความศรัทธาเรื่องความศักดิ์สิทธิ์เข้ามาเกี่ยวข้องก็จะยิ่งเพิ่มความเคารพยึดถือต่อความเชื่อและพิธีกรรมนั้นยิ่งขึ้น

ดังนั้น การศึกษาความเชื่อและพิธีแห่เกี่ยวพระหมอ อันเกี่ยวข้องกับประเด็นทางศาสนา พบว่ามีการแสดงออกถึงความเชื่อ ที่สะท้อนวัฒนธรรมชุมชน ดังที่เห็นคนเชื่อสายเงินกับคนไทยพุทธศาสนา ที่ทำพิธี มุ่งหวังบารมีสิ่งศักดิ์สิทธิ์ ซึ่งปฏิบัติต่อพิธีกรรมที่ศรัทธา แต่เรื่องเหล่านั้นความเชื่อและพิธีกรรมดังกล่าวไม่มีในมุสลิม นี้ก็บ่งชี้ลักษณะวัฒนธรรมของพื้นที่ปัตตานี

ประเด็นสำคัญอีกประการคือ ผลการศึกษาความเชื่อ และพิธีกรรมต่อสิ่งศักดิ์สิทธิ์อันเกี่ยวข้องกับศาสนาในแบบที่มีผู้ศรัทธาเชื่อสายเงินและคนไทยพุทธศาสนา คือ การนับถือต่อองค์เทพ นี่เป็นการการแสดงออกในพิธีกรรมที่เป็นการสะท้อนความเชื่อเรื่องการสร้างบารมีและการได้มีที่ยึดเหนี่ยวทางจิตใจกับที่พึ่งทางใจ

สรุปผลการศึกษา

การศึกษาเรื่องความเชื่อและพิธีกรรมแห่งเกี่ยวพระหมอ จากศาลเจ้าเล่งจูเกียง ออกเหนือเมืองปัตตานี พบว่า ความเชื่อสำคัญอันดับแรกคือความเชื่อในคืนวันสุกดิบ สือความเชื่อ ดังนี้ 1) ความเชื่อโยนโป้ย เชื่อว่าเป็นการอัญเชิญจิตวิญญาณศักดิ์สิทธิ์ของพระหมอและเทพต่าง ๆ ในศาลเจ้า เพื่อขออนุญาตให้เริ่มพิธีและชี้ฤกษ์ลำดับต่าง ๆ ที่จะแห่ออกแห่เกี่ยว 2) ความเชื่อเรื่องการเชิญเกี่ยวให้เข้ามาในศาลเจ้า เกี่ยวองค์พระที่จะเชิญเข้ามาในศาลเจ้า เป็นไปตามฤกษ์จากความเชื่อการโยนโป้ย ความเชื่อการเชิญเกี่ยวนี้ ผู้เชิญเกี่ยวจะให้ร้อง พร้อมกับเสียงกลองและระฆังที่ตีดัง รับส่งกัน มีความเชื่อว่าเป็นการแสดงความเคารพต่อจิตวิญญาณศักดิ์สิทธิ์ในพิธี พร้อมกับเป็นการฉลองพิธี 3) ความเชื่อการอัญเชิญพระหมอจากแท่นบูชา ให้มาประทับที่เกี่ยวในขบวนแห่ ความเชื่อนี้เชื่อว่าเป็นความโชคดีแก่ผู้ที่ศรัทธาพระหมอในการได้ทำพิธีแบกเกี่ยวออกแห่ต่อไป 4) ความเชื่อในการเปิดประตูศาลเจ้า เกี่ยวแรกที่แห่ออกจากศาลเจ้าคือพระประธาน นั่นคือเกี่ยวพระหมอ มีพิธีการจุดธูป เชื่อว่าไฟจะได้เผาสิ่งชั่วร้ายบริเวณนอกศาลเจ้า และพรมน้ำมนต์ทั่วทั้งบริเวณหน้าศาลเจ้า ในศาลเจ้าเพื่อความเป็นมงคล ร่มเย็นได้ถึงผู้ศรัทธาที่มาเฝ้าร่วมพิธี

เมื่อพิจารณาความเชื่อสำคัญต่อมา คือประเด็นความเชื่อต่อขบวนแห่เกี่ยว องค์ประกอบต่าง ๆ ในการแห่เกี่ยวสือความเชื่อ ดังนี้ 1) ความเชื่อเรื่องการถือธูปบูชา นำขบวนแห่เกี่ยว ผู้ที่นำขบวนจะถือธูปบูชา 9 ดอก โดยเชื่อว่าเป็นแสดงถึงรวมความศรัทธาจากจำนวนธูปว่าบูชาทั้งองค์พระหมอและองค์เทพต่าง ๆ ในขบวนเกี่ยวที่แห่ครั้งนี้ 2) ความเชื่อเรื่องการมัดดอกไม้บูชาในขบวนแห่เกี่ยว ซึ่งมีดอกไม้สำคัญ 3 ชนิด ดอกเบญจมาศ เชื่อว่าคาร์ได้ไหวสิ่งศักดิ์สิทธิ์ด้วยดอกเบญจมาศ ผู้ไหวจะถูกปิดเป่า อับมงคลออกไป พวงมาลัยดอกมะลิ สือถึงความบริสุทธิ์ใจของผู้สักการะพระหมอและองค์เทพต่าง ๆ ดอกบัว เป็นความเชื่อของผู้ศรัทธาว่าสิ่งศักดิ์สิทธิ์ในขบวนแห่เกี่ยวนี้เกี่ยวข้องกับความเป็นพุทธ จึงบูชาด้วยดอกไม้ตามแบบพุทธ 3) ความเชื่อเรื่องการถือธงใหญ่ในขบวนแห่เกี่ยว ธงใหญ่ต่าง ๆ เชื่อว่าสื่อถึงการได้มีทัพสวรรค์ ทั้ง 5 ปกป้องพระหมอและเทพในขบวนแห่เกี่ยว 4) ความเชื่อเรื่องการตีฉิ่ง ตีฉาบ ตีกลองในขบวนแห่เกี่ยว เชื่อว่าเสียงที่ดังมากนี้ ได้ขับไล่สิ่งชั่วร้ายให้ตกใจกลัว และหนีไปจากขบวนศักดิ์สิทธิ์ของพระหมอและเทพต่าง ๆ ในขบวนเกี่ยว 5) ความเชื่อ

เรื่องการถือธงเล็กสามเหลี่ยม 5 สี ในขบวนแห่เกี่ยว เชื่อว่าสีธงทั้ง 5 นี้สื่อถึงธาตุทั้ง 5 ตามความเชื่อของจีนที่ประกอบขึ้นเป็นการกำเนิดชีวิต ในการกำเนิดธาตุทั้ง 5 และทำให้ชีวิตต่าง ๆ อยู่อย่างร่มเย็นนี้เชื่อว่าเพราะบารมีพระหมอกับเทพต่าง ๆ ที่ออกแห่ในขบวนเกี่ยว

ทั้งนี้ หากวิเคราะห์ทีละประเด็นด้านพิธีกรรมเรื่องการแห่เกี่ยวพระหมอ พบว่า พิธีแห่เกี่ยวพระหมอข้ามแม่น้ำปัตตานี ผู้ทำพิธีและผู้ร่วมพิธีมุ่งหวังว่าการได้ร่วมในพิธีนี้ซึ่งเริ่มในช่วงเช้านี้ ผู้ทำพิธีจะได้เริ่มชีวิตอย่างสดชื่นเหมือนสายน้ำที่พระหมอลงแห่ในแม่น้ำปัตตานี และเป็นมงคลชีวิต ได้เริ่มชีวิตอย่างรุ่งโรจน์เหมือนดวงอาทิตย์ขึ้นยามเช้าตามเวลาที่เกี่ยวพระหมออัญเชิญแหล่งแม่น้ำปัตตานี การได้ร่วมอยู่ในพิธีแห่เกี่ยวพระหมอลงแม่น้ำนี้ ยังเป็นความมุ่งหวังของผู้ทำพิธีและผู้ร่วมพิธีว่ามีความราบรื่นในการทำมาหากิน เหมือนสายน้ำที่ไหลได้สะดวกตามตำนานการพบพระหมอในคลองอะเนาะซุงา

พิธีกรรมสำคัญต่อไปก็เป็นพิธีไหว้พระหมอที่บ้านเมื่อขบวนบนเกี่ยวแห่มาถึงนี้มีความเชื่อว่าการจุดเทียนและรูป 9 ดอก ตั้งโต๊ะบูชาพระหมอหน้าบ้าน ผู้ทำพิธีและผู้ร่วมพิธีมุ่งหวังว่าการได้ร่วมในพิธีนี้จะเป็นมงคลแก่ผู้ศรัทธา การบูชาด้วยดอกไม้ ผลไม้ หรือของเจตเวทย์พระหมอ การไม่เบียดเบียนชีวิตอื่นนี้ ผู้ทำพิธีและผู้ร่วมพิธีมุ่งหวังว่าการได้ร่วมในพิธีนี้ผลบุญจะส่งถึงผู้ศรัทธา ได้รับความเมตตาจากพระหมอคุ้มครอง ส่วนเมื่อเกี่ยวพระหมอแห่มาถึง และอัญเชิญท่านที่หน้าบ้านบารมีพระหมอส่งผลให้ผู้ศรัทธาและครอบครัวมีความสุข หากเจ็บไข้ก็จะทุเลาลงจนหายป่วย ผู้ศรัทธาซึ่งทำบุญกับพระหมอที่บ้านจะมีความรุ่งเรืองใน کارงาน การได้สักการะพระหมอที่บ้านเชื่อว่าบารมีพระหมอจะปิดเป่าสิ่งไม่ดีออกไปด้วย พิธีกรรมช่วงสุดท้ายของการแห่เกี่ยวพระหมอคือ พิธีแห่เกี่ยวลุยไฟ ผู้ได้ร่วมพิธีแห่เกี่ยวพระหมอลุยไฟ ทั้งในฐานะผู้แบกเกี่ยวและผู้ร่วมสักการะพระหมอในพิธีกรรม มีความมุ่งหวังว่า ผู้ศรัทธาพระหมอที่ลุยไฟพ้นไปได้ เพราะบารมีพระหมอช่วยไม่ให้มีความเดือดร้อน นอกจากนี้ ผู้ผู้ทำพิธีและผู้ร่วมพิธีมุ่งหวังว่าการได้ร่วมในพิธีนี้ที่นับถือพระหมอที่เห็นแล้วว่าท่านพาผู้หามเกี่ยวเดินลุยไฟได้จากฝั่งหนึ่งไปถึงอีกฝั่ง การร่วมพิธีครั้งนี้จะหนุนส่งให้ผู้ร่วมพิธี ที่ศรัทธาพระหมอจะสามารถข้ามพ้นอุปสรรคจากจุดตั้งต้นไปถึงเป้าหมายได้ และเปลวไฟในพิธีนี้ได้ทำลายความชั่วร้ายที่รบกวนผู้ทำพิธีและผู้ร่วมพิธีในครั้งนี้

ข้อเสนอแนะ

การศึกษาความเชื่อและพิธีกรรมที่เกี่ยวข้องพระหมอ จากศาลเจ้าเล่งจูเกียง ออกแท่นในเมืองปัตตานีนั้น ถือเป็นจุดเด่นที่เป็นลักษณะเฉพาะของท้องถิ่นในชุมชนปัตตานี อย่างไรก็ตามพบว่าในจังหวัดอื่นบางแห่งก็มีการนับถือพระหมอ แต่ยังไม่มีการศึกษาในเชิงเปรียบเทียบ จึงมีข้อเสนอแนะว่าควรเปรียบเทียบการศึกษาด้านความเชื่อและพิธีกรรมต่อพระหมอระหว่างท้องถิ่นที่แตกต่างจังหวัดกัน

เอกสารอ้างอิง

- จารุวรรณ ธรรมวัตร. (2530). **คติชาวบ้านอีสาน**. กรุงเทพฯ: อักษรวัฒนา.
- ชนิชา นุ่มพุ่ม. (2558). **คติความเชื่อ รูปแบบและการจัดวางประติมากรรมศาลเจ้า : ศาลเจ้าหน้าจา ซาไท้จื้อ ตำบลอ่างศิลา อำเภอเมืองจังหวัดชลบุรี** (วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต). กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยศิลปากร.
- ปัทมาสน์ พิณนกุล ศุภชัย สิงห์ยะบุศย์และเมตตา ศิริสุข. (2563). “ม้าทรง” ความเป็นเทพกับความเป็นมนุษย์ : ปฏิบัติการในพื้นที่พิธีกรรมงานประเพณีถือศีลกินผักของจังหวัดภูเก็ต”, **วารสารวิชาการมหาวิทยาลัยราชภัฏภูเก็ต**. 16(1), 183-208.
- พิเชฐ สายพันธ์. (2539). **นาคาคติอีสานลุ่มน้ำโขง วิถีชีวิตทางวัฒนธรรมจากพิธีกรรมร่วมสมัย** (วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต). กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- ภริมา วินิตาสติตย์กุล. (2558). “คติชนวิทยา : ความเชื่อกับสังคมไทย”, **วารสาร มจร. มนุษยศาสตร์ปริทรรศน์**. 1(1), 31-41.
- ศิราพร ณ ถลาง. (2563). **ทฤษฎีคติชนวิทยา : วิถีวิทยาในการวิเคราะห์ตำนาน-นิทานพื้นบ้าน**. กรุงเทพฯ: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

บุคลากรกรม

ผู้ให้ข้อมูลหลัก

ชูชาติ เลิศลาภลักษณ์ (ผู้ให้สัมภาษณ์). บัญชา เตส่วน (ผู้สัมภาษณ์).

ศาลเจ้าเล่งจูเกียง ปัตตานี ตำบลอานาหาร อำเภอมะนัง จังหวัดปัตตานี.
เมื่อวันที่ 19 ตุลาคม 2564.

ธาดา คณานุกรักษ์ (ผู้ให้สัมภาษณ์). บัญชา เตส่วน (ผู้สัมภาษณ์).

สำนักงานมูลนิธิเทพปฐนีสถาน ตำบลอานาหาร อำเภอมะนัง จังหวัดปัตตานี.
เมื่อวันที่ 25 กันยายน 2564.

พันธ์ฤทธิ์ วัฒนายากร (ผู้ให้สัมภาษณ์). บัญชา เตส่วน (ผู้สัมภาษณ์).

ศาลเจ้าเล่งจูเกียง ปัตตานี ตำบลอานาหาร อำเภอมะนัง จังหวัดปัตตานี.
เมื่อวันที่ 18 กันยายน 2564.

วิชา พรพิริยะมงคล (ผู้ให้สัมภาษณ์). บัญชา เตส่วน (ผู้สัมภาษณ์). ศาลเจ้าเล่งจูเกียง

ปัตตานี ตำบลอานาหาร อำเภอมะนัง จังหวัดปัตตานี.
เมื่อวันที่ 18 กันยายน 2564.

สาทร กาญจนชิม (ผู้ให้สัมภาษณ์). บัญชา เตส่วน (ผู้สัมภาษณ์). สำนักงาน

มูลนิธิเทพปฐนีสถาน ตำบลอานาหาร อำเภอมะนัง จังหวัดปัตตานี.
เมื่อวันที่ 2 ตุลาคม 2564.

อรรถพร อาริหทัยรัตน์ (ผู้ให้สัมภาษณ์). บัญชา เตส่วน (ผู้สัมภาษณ์).

ศาลเจ้าเล่งจูเกียง ปัตตานี ตำบลอานาหาร อำเภอมะนัง จังหวัดปัตตานี.
เมื่อวันที่ 28 ตุลาคม 2564.

ผู้ให้ข้อมูลรอง คนไทยเชื้อสายจีน

กนกพงษ์ ศรีกัลยานิวัต (ผู้ให้สัมภาษณ์). บัญชา เตส่วน (ผู้สัมภาษณ์).

ศาลเจ้าเล่งจูเกียง ปัตตานี ตำบลอานาหาร อำเภอมะนัง จังหวัดปัตตานี.
เมื่อวันที่ 25 กันยายน 2564.

จำเนียร อนุพงษ์ (ผู้ให้สัมภาษณ์). บัญชา เตส่วน (ผู้สัมภาษณ์).

ศาลเจ้าเล่งจูเกียง ปัตตานี ตำบลอานาหาร อำเภอมะนัง จังหวัดปัตตานี.
เมื่อวันที่ 25 กันยายน 2564.

ปริญทร แซ่ปั้ง (ผู้ให้สัมภาษณ์). บัญชา เตส่วน (ผู้สัมภาษณ์).

ศาลเจ้าเล่งจูเกียง ปัดตานี ตำบลอานะรุ อำเภอมือง จังหวัดปัตตานี.
เมื่อวันที่ 25 กันยายน 2564.

มนต์ฤดี พงษ์ธัญญะวิริยา (ผู้ให้สัมภาษณ์). บัญชา เตส่วน (ผู้สัมภาษณ์).

ศาลเจ้าเล่งจูเกียง ปัดตานี ตำบลอานะรุ อำเภอมือง จังหวัดปัตตานี.
เมื่อวันที่ 25 กันยายน 2564.

เสาวนิตย์ คงวัดใหม่ (ผู้ให้สัมภาษณ์). บัญชา เตส่วน (ผู้สัมภาษณ์).

ศาลเจ้าเล่งจูเกียง ปัดตานี ตำบลอานะรุ อำเภอมือง จังหวัดปัตตานี.
เมื่อวันที่ 25 กันยายน 2564.

ผู้ให้ข้อมูลรอง กลุ่มคนไทยที่นับถือศาสนาพุทธ

ณรงค์วิทย์ อังกะนะตระกูล (ผู้ให้สัมภาษณ์). บัญชา เตส่วน (ผู้สัมภาษณ์).

ศาลเจ้าเล่งจูเกียง ปัดตานี ตำบลอานะรุ อำเภอมือง จังหวัดปัตตานี.
เมื่อวันที่ 18 กันยายน 2564.

นนทวัชร คงเหมาะ (ผู้ให้สัมภาษณ์). บัญชา เตส่วน (ผู้สัมภาษณ์).

ศาลเจ้าเล่งจูเกียง ปัดตานี ตำบลอานะรุ อำเภอมือง จังหวัดปัตตานี.
เมื่อวันที่ 18 กันยายน 2564.

รัตนพร ยอดวิจิตร (ผู้ให้สัมภาษณ์). บัญชา เตส่วน (ผู้สัมภาษณ์).

ศาลเจ้าเล่งจูเกียง ปัดตานี ตำบลอานะรุ อำเภอมือง จังหวัดปัตตานี.
เมื่อวันที่ 18 กันยายน 2564.

วัชรวิ โชคสวัสดิศิริ (ผู้ให้สัมภาษณ์). บัญชา เตส่วน (ผู้สัมภาษณ์).

ศาลเจ้าเล่งจูเกียง ปัดตานี ตำบลอานะรุ อำเภอมือง จังหวัดปัตตานี.
เมื่อวันที่ 18 กันยายน 2564.

สุรเดช ทองบุญชู (ผู้ให้สัมภาษณ์). บัญชา เตส่วน (ผู้สัมภาษณ์).

ศาลเจ้าเล่งจูเกียง ปัดตานี ตำบลอานะรุ อำเภอมือง จังหวัดปัตตานี.
เมื่อวันที่ 18 กันยายน 2564.